

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїсти

Факультет №6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Сучасні доктрини інформаційного права»
вибіркових компонент освітньої програми третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти

081 Право (Право)

на тему : Концептуальні основи розвитку соціальних проблем інформатизації суспільства.

Харків 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Завідувач кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти факультету № 6, кандидат юридичних наук, професор Панова Ірина Вікторівна.

Рецензенти:

1. Професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Комзюк А.Т.
2. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, д.ю.н., с.н.с. Прокопенко О.Ю.

План лекції

1. Закономірності та правові основи формування і розвитку інформаційного суспільства, національного і глобального інформаційного простору, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави в інформаційній сфері.
2. Формування єдиного інформаційно-правового простору держави для створення оптимальної системи доведення до відома усіх шарів суспільства змісту правових норм з ціллю найбільш повного задоволення потреб у правових знаннях, забезпечення ефективної управлінської, правозастосовної та правотворчої діяльності, формування правосвідомості, правової культури, з подальшою інтеграцію у світовий інформаційний простір.
3. Основні напрямки інформатизації суспільства: інформатизація правотворчості; інформатизація правозастосовної діяльності; інформатизація судової та правоохоронної діяльності; інформатизація правової освіти та виховання; нормативно-правове забезпечення процесів інформатизації.

Література

1. Конституція України.— К., 1996.
2. Закон України „Про інформацію” № 2658-ХІІ (2658-12) від 02.10.92 // ВВР, 1992, N 48, ст.651.
3. Інформаційне законодавство України: Науково-практичний коментар/ За ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. - К., 2006. - 232 с.
4. Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів у 6 томах. Т.1. Інформаційне законодавство України / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; Національна академія наук України; Державний комітет телебачення і радіомовлення України; За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. - 416 с.
5. Вертузаєв О. Інформаційне право: риси інституціонального характеру змістовного інформаційного ресурсу України // Юридична Україна. - 2006. - № 1. - С.54-62.
6. Гетманцев Д. До питання про інформаційне право як самостійну галузь права України // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 3. - С.88-91.
7. Дзьобань О.П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади: Монографія. — Харків: Майдан, 2013. — 360 с.
8. Жуков В. Підстави для розширеного тлумачення терміна "інформація" в чинному законодавстві України // Інтелектуальна власність. - 2006. - № 9. - С.30-38.
9. Мацюк В.Я. Інформаційне суспільство - новий щабель суспільної формації // Часопис Київського університету права. - 2006. - № 2. - С.102-106.
10. Постульга В. Дещо про інформаційне право // Підприємництво, господарство і право. - 2003. - № 2. - С.53 - 54.
11. Соснін О. Передумови формування в Україні інформаційного права // Право України. - 2005. - № 11. - С.99-103.

12. Яременко О. Інформаційна сфера в Україні як об'єкт правового регулювання // Підприємництво, господарство і право. - 2006. - № 1. - С.80-83.
13. Яременко О. Офіційна державна інформація в Україні: поняття та право на доступ // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 8. - С.89-92.
14. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 32. - Ст. 314.
15. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : закон України від 16 листоп. 1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 1. - Ст. 1.
16. Про електронний цифровий підпис : закон України від 22 квіт. 2003 р. № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 36. - Ст. 276.
17. Про електронні документи та електронний документообіг : закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 36. - Ст. 275.
18. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 29. - Ст. 367.
19. Про затвердження Концепції технічного захисту інформації в Україні [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовт. 1997 р. № 1126. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1126-97-%EF>.

1. Закономірності та правові основи формування і розвитку інформаційного суспільства, національного і глобального інформаційного простору, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави в інформаційній сфері.

Сучасний рівень планетарної цивілізації визначається стрімким зростанням ролі інформації в суспільних відносинах. У науці інформаційного права провідні дослідники аналізують питання змісту і ознак поняття «право на інформацію», практичної реалізації суб'єктивних інформаційних прав різними категоріями суб'єктів тощо. Розподілене у різноманітних формах і видах правозастосування право на інформацію є предметом інтересу як пересічного громадянина, так і широкого кола науковців. Для простих громадян право на інформацію, зокрема його складова – доступ до інформації – є важливим чинником реалізації особистих майнових і немайнових прав, участі у громадському житті, управлінні державними справами тощо. Для державних службовців розуміння особливостей права на доступ до інформації – це можливість реалізувати передбачені законом владні повноваження. В усі часи інформація (відомості, дані, знання) відігравали велику роль у будь-якому суспільстві. На сучасному етапі розвитку людства інформація починає займати провідне місце як виробничий фактор, особливо як сфера послуг. Таким чином,

і сама інформація, і відносини, пов'язані з нею, дедалі все більше підпадають під вплив правового регулювання з боку держави й договірних відносин між суб'єктами права.

Будь-який соціум, кардинально відмінний від його історичних попередників, передусім характеризується новою якістю людського життя, що породжує «нову людину» та якісно нову соціальну структуру. В інформаційному суспільстві ця нова якість полягає у забезпеченні кожної особи будь-якими знаннями, що зумовлює радикальні зміни в усій системі суспільних відносин (політичних, правових, духовних та ін.) Тобто основна ідея інформаційного суспільства у соціогуманітарному вимірі полягає у досягненні нової фази розвитку — «суспільства знань» і забезпечення для всіх рівного доступу до них¹. Отже, поняття інформаційного суспільства відображає об'єктивну тенденцію в соціальній еволюції, коли інформація (знання) стає однією з основних цінностей у житті людей. Зміни, що відбулися в результаті комп'ютеризації за останні 30 років виявилися такими глибокими й масштабними, що вони торкнулися серцевини соціального буття, способу життя людей. Ці соціальні зміни знайшли теоретичне освітлення у низці нових концепцій суспільного розвитку, що з'явилися в кінці ХХ ст. Сьогодні поняття *інформаційне суспільство* міцно увійшло до світового наукового і суспільно-політичного термінологічного поля. В даний час існує велика кількість визначень феномена інформаційне суспільство. Його називають індустріальним, епохою постмодерніті, суспільством знання, науковим, телематичним, постнафтовим тощо. Як зазначає Лариса Компанцева, смислові модифікації поняття інформаційне суспільство в різних країнах демонструють соціально-політичні, суспільні, наукові перспективи розвитку цього феномена: «національна інформаційна інфраструктура» (США), «ін- 1 Дубов Д.В., Ожеван М.А., Гнатюк С.Л. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. — К.: НІСД, 2010. — С. 3–4. *інформаційне суспільство*» (Рада Європи), «інформаційна магістраль» (Канада, Великобританія)¹. Враховуючи важливість створення й розвитку

інформаційного суспільства, 27 березня 2006 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію, яка проголосила 17 травня 2006 року Міжнародним днем інформаційного суспільства. Перші аналітичні дослідження, які стосуються інформаційного суспільства у сучасному його розумінні, були зроблені ще у 1962 році у праці «Виробництво й розподіл знань в США» Ф. Махлупа, а потім — у дослідженні 1974 року «Інформаційна економіка» М. Поратса. Європу проблема інформаційного суспільства зацікавила в кінці 1970-х, що було відмічено появою дослідження Р. Пойрера «Інформаційний економічний підхід: характеристики обмеження і можливі перспективи»². На початку 1990-х інтерес до інформаційного суспільства, здавалося б, вичерпався, але, поява Інтернету знову стимулювала дослідження інформаційного суспільства³. Цілісної теорії інформаційного суспільства на сьогоднішній час не існує. Це обумовлено, перш за все, тим, що дослідженням інформаційного суспільства займається ціла низка наук — філософія, політологія, соціологія, теорія комунікації, соціолінгвістика, психолінгвістика та ін. Тому, теорія інформаційного суспільства повинна носити міждисциплінарний характер і знайти своє наукове оформлення під егідою філософії. Визначні характеристики інформаційного суспільства як моделі, є по суті, ідентичними характеристикам постіндустріального суспільства. Головним чинником суспільних змін стає виробництво та використання інформації; теоретичне знання як вища цінність і основний товар стає чинником формування нової соціальної структури суспільства, а також нових моделей управління. Якщо в індустріальну епоху в умовах капіталістичної економіки вирішальне значення мали власність і капітал, то в інформаційному суспільстві відбувається перехід до обслуговуючої економіки, коли домінуючу роль починає грати сфера послуг, причому послуг передусім інформаційних⁴. Отже, наукові витoki теорії інформаційного суспільства лежать в концептуальних положеннях теорії постіндустріального суспільства, яка розвивалася на Заході по мірі осмислення кардинальних зрушень, що відбувалися в суспільстві, починаючи з середини 1950-х років. В рамках концепції постіндустріального суспільства поступово

оформилося теоретичне ядро положень, які підкреслювали центральну роль знання (і взагалі інформації) і констатували зрушення, що прискорюється, від виробництва матеріальних благ до виробництва послуг та інформації. Це теоретичне ядро і склало концептуальну основу теорії інформаційного суспільства. Власне термін «постіндустріальне суспільство» вперше був введений у науковий обіг у 1958 році американським соціологом і юристом Девідом Рісменом¹. У 1960-і роки відбулося широке розповсюдження цього поняття, а до початку 1970-х років постіндустріальна проблематика стала однією з провідних у західній соціології й політології. Початок систематичної роботи у цьому напрямі можна віднести до 1965 року, коли у США була створена футурологічна комісія. Прогнози до 2000 року сформульовані комісією були опубліковані в журналі «Дедалус» і в спеціальній збірці², де концепція постіндустріального суспільства була представлена як базисна для вивчення перспектив подальшого розвитку. Керівником цієї комісії був Деніел Белл, віце-президент американської академії мистецтв і наук, професор соціології Колумбійського й Гарвардського університетів. Д. Белл стверджував, що завдяки масовому перетворенню машинної технології в інтелектуальну відбуваються зміни і в американській політичній системі. З цими процесами пов'язані й тенденції перетворення економічної системи в постіндустріальне суспільство, де центр тяжіння переміщається в сферу послуг, а джерела розвитку зосереджуються в основному в університетах і науково-дослідних установах, а не в колишніх індустріальних корпораціях³. У міжнародному плані прогнозувалася актуалізація таких проблем, як подолання розриву між багатими й бідними країнами, інтенсифікації комунікацій, сприяючих оновленню традиційних поглядів і уявлень. Новий етап у розвитку концепції постіндустріалізму пов'язується з виходом у 1973 році книги Д. Белла «Прийдешнє постіндустріальне суспільство»⁴, яка ще більш підсилила інтерес до цієї проблематики і зумовила появу багатьох футурологічних концепцій у західній соціології 1970-х років. Починаючи з цього періоду, з'являються численні роботи, присвячені осмисленню історичного рубежу, на якому

опинилося людство. Постіндустріальне суспільство визначається Д. Беллом як суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя; у якому клас технічних фахівців став основною професійною групою і, що найважливіше, в якому впровадження нововведень у все більшому ступені стало залежати від досягнень теоретичного знання. Постіндустріальне суспільство припускає виникнення нового класу, представники якого на політичному рівні виступають як консультанти, експерти або технократи. Істотний внесок у розвиток доктрини постіндустріалізму вніс американський політолог, соціолог і державний діяч Збігнев Бжезинський, який виклав основні положення своєї футурологічної концепції в книзі «Між двох століть. Роль Америки в технотронну еру». Постіндустріальне суспільство, стверджував Зб. Бжезинський, стає технотронним суспільством — суспільством, яке в культурних, психологічних, соціальних і економічних відносинах формується під впливом техніки й електроніки, особливо розвиненої у сфері комп'ютерів і комунікацій¹. Технотронна революція носить не локально-територіальний, а глобальний характер, поступово охоплюючи весь світ. При цьому автор концепції «технотронного суспільства» відноситься до масової культури і її експорту із США як до закономірного наслідку просторово-часової комунікаційної революції, яка, на думку Зб. Бжезинського, означає кінець ідеології. Електронні аудіовізуальні засоби зв'язку створюють нове бачення світу й новий шлях до рівності — через деідеологізацію, що означає звільнення від усіх організованих форм віри і що пропонує обирати стилі життя, спираючись на свої відчуття і потреби, а не на цілі, що лежать в основі політичних програм і рухів. Ця нова революція, відзначав Зб. Бжезинський, майже одночасно здійснює вплив на всю планету, і у результаті всі новації і чудасії у формах поведінки швидко переміщаються від одного суспільства до іншого. Покоління студентів вже живе в технотронну епоху, хоча у низці випадків оточуюче їх суспільство знаходиться ще поза нею². Теорія

деідеологізації суспільства, як відомо, не знайшла підтвердження в подальшому розвитку світової культури і сьогодні більшість західних теоретиків від неї вже відмовилися. В даний час, швидше, можна говорити навіть про посилення ідеологізації сучасного суспільства, що відбувається під могутнім впливом сучасних ЗМІ. Концептуальні положення Зб. Бжезинського, як відзначає російський дослідник А. Чугунов, близькі до постулатів М. Маклюєна, проте, на відміну від ідей Маклюєна, вони оформлені у вигляді політологічної доктрини і в методологічному плані істотно відрізняються від позицій американських комунікативістів, які детально аналізують соціальне коріння, функції і перспективи розвитку засобів масової інформації³. Відомий російський економіст, соціолог і політичний діяч Владислав Іноземцев виділяє дві основні течії (два підходи в руслі концепції постіндустріалізму)¹. *Перша течія* об'єднала авторів, що підкреслюють відмінності між тією, що склалася до кінця 60-х років в західному суспільстві новою технологічною цивілізацією і цивілізацією минулого. Деякі дослідники конкретизують свої концепції, ведучи мову про постіндустріальний капіталізм і соціалізм, екологічний і конвенціональний постіндустріалізм² тощо. В основі даного підходу лежить оцінка нового (що зароджується) соціуму який різко відрізняється від суспільства, пануючого впродовж останніх сторіч. При цьому наголошується перш за все на зниженні ролі матеріального виробництва, що випереджає розвиток сектора послуг і інформації. Цьому підходу, найбільш яскраво вираженому Д. Беллом, як і всій концептуальній лінії постіндустріалізму, властиві установки технологічного детермінізму, що стало причиною потоку критики на його адресу з боку дослідників-прихильників концепції постмодернізму, яка широко розповсюдилася у футурологічних дослідженнях 1980–1990-х років. Слід відзначити, що характерним зміщенням для цього підходу є зміщення послуг взагалі з послугами інтелектуального характеру, тоді як робота, наприклад, офіціантів або навіть банківських клерків принципово відрізняється від роботи вчених і винахідників. Але ця відмінність дуже часто не проводиться у західних авторів і все зміщується в одну категорію «послуги».

Другий підхід пов'язаний з визначенням нового стану цивілізації через аналіз його окремих ознак — зокрема інформаційних процесів. Теорія інформаційного суспільства почала розроблятися в працях таких авторів, як Й. Масуда, А. Турен, М. Порат, Т. Стоуньєр, Р. Катц та інших вчених. Темпи розвитку інформаційних технологій, на думку прихильників цієї концепції, переводять постіндустріальне суспільство в новий якісний стан або стадію інформаційного суспільства. У наукових доробках цього кола вчених слід підкреслити характерне зміщення інформаційно-комунікативних процесів і структур з інформаційнопродуктивними, які дуже часто змішуються в одну категорію «інформаційних». Тим часом, наприклад, спілкування підлітків або домогосподарок по телефону принципово відрізняється від тієї інформації, якою обмінюються наукові співтовариства; і якщо перше є просто звичайна побутова комунікація, що не спричиняє за собою ніяких наслідків для соціально-економічного розвитку суспільства, то в процесі других інформаційних обмінів відбувається виробництво нового знання, здатного істотно змінювати світ. У багатьох роботах західних авторів обидва цих типи інформаційних процесів з'єднуються в одну нерозчленовувану категорію «інформаційно-комунікативних» процесів і структур. Теоретичний образ інформаційного суспільства якнайповніше представлений у наукових виданнях засновника японського Інституту інформаційного суспільства Йошита Масуди. Й. Масуда, аналізуючи період 1940–1970-х рр. відзначав, що зміна поколінь комп'ютерної техніки і перехід від одного технологічного рішення до іншого, більш здійсненого, відбувається зі все зростаючою швидкістю. Швидкість розгортання інформаційної революції є не тільки в кілька разів вищою за швидкість темпів розвитку технологій використання енергії, але й має тенденцію до постійного прискорення¹. Інформаційне суспільство характеризується ним як новий тип людського суспільства, в принципі відмінний від моделі індустріального суспільства. «Підставою для такої інтерпретації, — пише Масуда, — є те, що виробництво інформаційних цінностей, а не матеріальних благ буде провідною силою формування й

розвитку суспільства»². Масуда дає повну картину інформаційного суспільства, засновану на історичній аналогії з патерном індустріального суспільства. У схематизованій формі ця картина виглядає наступним чином³.

1. Початковою інноваційною технологією в індустріальному суспільстві був паровий двигун і його основною функцією було заміщення і вдосконалення фізичної праці людини. В інформаційному суспільстві початковою інноваційною технологією буде комп'ютерна технологія, а її основною функцією — заміщення і вдосконалення розумової праці людини.
2. В індустріальному суспільстві енергетична революція (як похідна від винаходу парового двигуна) різко збільшила матеріально-виробничу силу людини і зробила можливим масове виготовлення товарів і послуг, а також прискорене транспортування товарів. У новому суспільстві інформаційна революція (як похідна від комп'ютеризації) різко розширить інтелектуально-виробничу потужність людини і зробить можливим масове виробництво когнітивної інформації і систематизованого знання.
3. В індустріальному суспільстві промислове виробництво стало соцієтальним символом і було продуктивним центром для товарів. У майбутньому суспільстві інформаційна інфраструктура, що заснована на комп'ютерах і складається з інформаційних мереж і банків даних, замінить завод (як соцієтальний символ) і стане продуктивним і розподільним центром для інформаційних послуг.
4. В індустріальному суспільстві ринки розширилися в результаті відкриття нових континентів і завоювання колоній. Збільшення купівельної спроможності людей у процесі споживчих перегонів було головним чинником експансії ринку. В інформаційному суспільстві межа пізнання визначатиме потенційний ринок і динамічне розширення можливостей у вирішенні проблем, стане основним чинником в експансії інформаційного ринку.
5. В індустріальному суспільстві провідними галузями економіки є машинобудування й хімія. В інформаційному суспільстві лідируючими галузями стануть інтелектуальні індустрії, ядром або серцевиною яких буде індустрія знань.
6. Економічна структура індустріального суспільства включає економіку: 1) товарів широкого вжитку; 2) спеціального споживання;

3) розділення виробництва і споживання між підприємствами і домашніми господарствами. В інформаційному суспільстві: 1) синергійна економіка прийде на зміну економіці обміну; 2) інформація як вісь соціоекономічного розвитку проводитиметься інформаційними службами; 3) самовиробництво інформації самими користувачами розширюватиметься; 4) ця накопичена інформація розширюватиметься через синергійне виробництво й спільне використання. 7. В індустріальному суспільстві закон сили як універсальний соціоекономічний принцип управляє рівновагою попиту й пропозиції і підтримує економічний порядок. У інформаційному суспільстві принцип загальної мети як фундаментальний принцип суспільства управлятиме порядком у суспільстві. 8. В індустріальному суспільстві найважливішим суб'єктом соціальної активності є підприємство, або економічна група. В інформаційному суспільстві суб'єктом соціальної активності буде добровільна община, або соціоекономічна група. 9. В індустріальному суспільстві соціоекономічна система постає як система приватних підприємств, яка характеризується приватним володінням капіталу, вільною конкуренцією і максимізацією прибутків. У інформаційному суспільстві соціоекономічна система буде являти собою добровільне громадянське суспільство, яке характеризується верховенством інфраструктури, що формується як суспільним капіталом, так і інтелектуальним капіталом, а також принципом синергії й суспільної користі. 10. Індустріальне суспільство — це суспільство з централізованою владою та ієрархією класів. Інформаційне суспільство, навпаки, буде мультицентрованим, горизонтально функціональним, добровільним суспільством, де соціальний порядок підтримуватиметься автономними й компліментарними функціями добровільного громадянського суспільства. 11. Мета індустріального суспільства — забезпечити матеріальний добробут громадян від колиски до могили. Інформаційне суспільство прагнучиме до реалізації цінності часу, яка (реалізація) проектує й актуалізує майбутній час для кожної людської істоти. Метою суспільства буде насолода кожного гідним життям у пошуках великих майбутніх можливостей. 12.

Політична система індустріального суспільства — це парламентарна система і правління більшості. В інформаційному суспільстві політична система ґрунтуватиметься на демократії співучасті. Це буде політикою автономного самоврядування громадян, яка базується на згоді, участі й синергії, а також враховує думки меншин. 13. В індустріальному суспільстві трудові колективи є двигунами соціальних змін. У інформаційному суспільстві громадські рухи стануть провідною силою соціальних змін. Їх зброєю буде організація суспільних слухань і судів. 14. В індустріальному суспільстві існують три основних типи соціальних проблем: безробіття, що збільшується, міжнародні конфлікти, що переростають у війни, і фашистська диктатура. Проблемами інформаційного суспільства стануть: а) футурошок, породжений нездатністю людей адекватно реагувати на різкі соціальні трансформації; б) терористичні акти, що здійснюються одинаками або організованими групами людей; в) вторгнення в особисте життя людей; г) криза контрольованого суспільства. 15. Найвища стадія індустріального суспільства — це масове споживче суспільство (високий рівень масового споживання, зростаюча моторизація населення). Вищою стадією інформаційного суспільства буде високе креативне суспільство, засноване на масовому виробництві знань, і де комп'ютеризація створює умови для пізнавальної творчості й самоудосконалення для кожного індивіда. 16. В індустріальному суспільстві матеріальні цінності, що задовольняють фізіологічні і фізичні потреби людей, є універсальними мірками для всіх соціальних цінностей. В інформаційному суспільстві відчуття задоволення від досягнутої мети стане універсальним стандартом цінностей. 17. Дух індустріального суспільства був ренесансним духом людського вивільнення, що означає респектабельність по відношенню до фундаментальних людських прав і вшанування гідності індивіда. Дух інформаційного суспільства буде духом глобалізму. Це такий симбіоз, при якому людина і природа зможуть жити в гармонії, де пануватиме дух суворої самодисципліни й соціальної контрибуції. Формування інформаційного суспільства Масуда пов'язує з комп'ютеризацією суспільства. Він виділяє

чотири етапи комп'ютеризації: 1) науки, 2) менеджменту, 3) суспільства (система освіти, медицини, соціального забезпечення і т. д.), 4) на рівні індивідуальності¹. Кожен індивід буде здатний використовувати комп'ютерну інформацію, одержану з системи «людина — машина» (система, де діалог між людиною й машиною відбувається в режимі спілкування), для вирішення проблем і пошуку нових можливостей майбутнього². Цю стадію комп'ютеризації, яка приведе до розквіту масової творчості, Масуда називає «високоорганізованим креативним суспільством». У такому суспільстві вищою цінністю стає цінність часу, що безпосередньо пов'язано з процесом комп'ютеризації. Поперше, комп'ютерно-телекомунікаційні технології роблять можливим масове виробництво передбачаючої логічної інформації, що дозволяє вибрати найбільш ефективний шлях дій. В результаті підвищується ефективність використання часу. По-друге, нові технології дозволяють усунути тимчасові обмеження для цілеспрямованої дії. По-третє, комп'ютерно-телекомунікаційні технології розширюють коло автоматизованих операцій у матеріальному виробництві, звільняють людину від продуктивної функції, внаслідок чого різко збільшується вільний час. Через ці три причини відбувається субстанційне вдосконалення інформаційної діяльності, яке наповнює, економить і ущільнює час. За рахунок цього продовжуються, розширюються масштаби життя людини, зростають її можливості у самовираженні, самоактуалізації, самоудосконаленні. Тому цінність часу в житті людини набуває набагато більшої ваги й сенсу, аніж матеріальні цінності. «Час як цінність, — пише Масуда, — це цінність, яку людина творить у цілеспрямованому використанні майбутнього часу. Іншими словами, людина проектує мету на невидимій канві свого майбутнього і прагне його досягти»¹. Час — це найдивніший і невловимий феномен, але що стосується життя людини, час використовується для задоволення її потреб, і одночасно «час сам творить цінності», як відзначає Масуда. У певному значенні цінність часу є конгеніальною (спорідненою) до цінності самого життя. Немає життя поза часом, але час ставить межі життя. «Цінність часу виражає собою вищий рівень

людського життя, — зазначає Масуда. — Вона є вищою, аніж матеріальні цінності, які є базисними економічними цінностями економічної активності. Це відбувається тому, що цінність часу кореспондується із задоволенням гуманістичних і інтелектуальних запитів, тоді як матеріальні цінності кореспондуються із задоволенням фізіологічних потреб... Зростання продуктивної сили пізнавальної інформації — це єдиний мотивуючий чинник, який безпосередньо прославляє цінність часу»². З розвитком комп'ютеризації, на думку Масуди, відбувається поступовий перехід від домінування матеріального виробництва до пріоритету синергійної, або інформаційної економіки, продукція якої і задовольнятиме потреби в часі як духовному феномені. Масуда виділяє наступні фундаментальні характеристики й аспекти нового типу економічної системи. По-перше, в цій економіці інформаційні технології використовуватимуться не тільки як сервіс для масового споживача, але і як засіб створення самими користувачами нової інформації. Основною характеристикою продукції інформаційного виробництва (на відміну від матеріального виробництва) буде самозростання. І ця самозростаюча, всіма вироблювана і всіма інтегрована інформація буде доступна новому члену суспільства. Коли це відбудеться, суспільство перейде до синергійного виробництва і синергійного користування інформацією всіма громадянами. Подруге, в новій економіці місце вільної конкуренції займе вільна синергія. «Це відноситься, — уточнює Масуда, — до індивідуальних економічних суб'єктів, які повинні синергійно реалізовувати економічну активність з метою досягнення спільної економічної мети»¹. По-третє, економічна етика простих громадян інформаційного суспільства ґрунтуватиметься на принципі автономного й вільного обмеження споживання, що повинно привести до стабілізації економічного розвитку. На відміну від індустріального суспільства, де панує культ безмежного масового споживання, в інформаційному суспільстві гідне місце займе нова економічна концепція про те, «що проблема виснаження обмежених природних ресурсів буде вирішена не законом, спущеним зверху, а за допомогою добровільного обмеження споживання всіма

громадянами»². По-четверте, в новій економіці зросте участь простих громадян в управлінні виробництвом і розподілі капіталу. В існуючій економіці існують авторитарні відносини між власниками капіталу, які монополізували право управління, і найнятими працівниками, вимушеними виконувати вказівки зверху. У прийдешньому суспільстві будуть створені, як вважає Масуда, економічні комуни, в яких люди беруть участь добровільно і розділяють одну й ту ж мету. Еліта керівників в інформаційному суспільстві не буде привілейованим класом, це буде функціональний клас, який виконує менеджерські функції й обов'язки. Синергійна економіка, контури якої змальовані вище, природно, не відразу і не повністю замінить існуючу економіку. Елементи вільної економіки (вільна ціна, вільний ринок, максимізація прибутків і т. д.) ще довго будуть присутніми в надрах нової економічної системи. Масуда лише звертає увагу на те, що без створення синергійної економіки, що спирається на триєдність вільної синергії, мотиву суспільного внеску, синергійного виробництва і споживання, неможлива реалізація концепції інформаційного суспільства. Далі Масуда розглядає можливі варіанти реалізації ідеї інформаційного суспільства. Якщо комп'ютери використовуватимуться невірнo, тобто виключно для автоматизації виробництва, загального контролю і спостереження за суспільством, то ми прийдемо, вважає Масуда, до диктатури «автоматизованої держави». «Проте я вірю, — зазначає Масуда, — що нам вдасться уникнути цього катастрофічного курсу на «автоматизовану державу» і що нашим вибором стане все ж таки шлях до комп'ютопії»³. Під комп'ютопією Масуда має на увазі високоосвічене суспільство, що базується на гуманістично орієнтованому застосуванні інформаційних технологій і досягнень фундаментальної науки. Масуда вважає, що ми не маємо права і не повинні використовувати комп'ютер і фундаментальну науку для руйнування духовного життя людини і людства. Майбутнє інформаційного суспільства він пов'язує з глибокою і системною трансформацією сучасного суспільства на принципах гуманізму; результатом цих трансформацій повинне стати формування високоорганізованого гуманного

суспільства, тобто суспільства, що підтримує людську гідність усіх його членів. Великий вплив на розвиток ідей постіндустріалізму й інформаційного суспільства зробила книга Елвіна Тоффлера «Третя хвиля». Тоффлер запропонував своє трактування феноменології історичного процесу, яка переакцентує погляд на традиційні історіографічні тріадичні концепції. Він виділив в історії цивілізації три «хвилі» революційних змін: перша хвиля — аграрна (до XVIII століття), друга — індустріальна (до 1950-х рр. XX століття) і третя — пост- або суперіндустріальна (починаючи з 1950-х років). При цьому автор підкреслював, що його книга — це не об'єктивний прогноз, і вона не претендує на те, щоб бути науково обґрунтованою, й далі автор визначав характер своєї роботи, як напівсистематичну модель цивілізації і наших взаємин з нею¹. Тоффлер особливо ретельно аналізує техніко-економічні й інформаційнокомунікативні чинники суспільного розвитку. При цьому він відзначає, що запропонований ним підхід до аналізу соціальних процесів фокусує нашу увагу не стільки на історичних неперервностях, наскільки б важливими вони не були, скільки на дискретності в історії, моментах порушення безперервності — нововведеннях і точках переривання. Перша хвиля, за Тоффлером, почалася приблизно 10 тис. років тому з переходом від збирання й полювання до сільськогосподарського життя і по яви перших паростків цивілізації. Всі цивілізації протягом перших тисячоліть володіли деякою фундаментальною схожістю — скрізь основою життя була земля й сільське поселення служило джерелом основного продукту. Панував простий розподіл праці й невелика кількість чітко певних каст і класів: знать, духівництво, воїни, раби (або кріпаки). Влада була авторитарною і становище людини визначалося фактом її народження. І у всіх країнах економіка була децентралізованою й замкнутою — кожне співтовариство виробляло велику частину того, що споживало. Перша хвиля змін ще не вичерпала свого потенціалу, коли в кінці XVII ст. у Європі виникла індустріальна революція (друга хвиля планетарних змін). Новий процес індустріалізації почав рухатися по країнах і континентах вже набагато швидше. Таким чином, два окремих

процеси змін, що явно відрізняються один від одного, розповсюджувалися по планеті одночасно, але з різною швидкістю. Зіткнення двох хвиль призвело до виникнення багатьох політичних і військових конфліктів, починаючи від акцій протесту сільськогосподарських виробників з приводу індустріалізації життя, до Громадянської війни між північчю і півднем в Америці. Багатьом здається, пише Тоффлер, що Громадянська війна велася з причин етичного характеру, як боротьба проти рабства. Боротьба йшла за рішення ширшого питання: хто управлятиме багатим 1 *Тоффлер* *Э.* Третья волна / Пер. с англ. К.Ю. Бурмистрова и др. — М.: АСТ. — 795 с. новим континентом — фермери або індустріалізатори, тобто сили Першої або Другої хвилі? Чи буде прийдешнє американське суспільство в основі своєї сільськогосподарським або індустріальним? Коли перемогу отримали мешканці півночі, жереб був кинутий. Індустріалізація Сполучених Штатів була гарантована¹. Друга хвиля викликала до життя три визначальні соціальні структури (головні інститути) — мала сім'я, навчання фабричного типа і гігантські корпорації. «Таким чином, всюди в світі Другої хвилі ... більшість людей рухалися по одній і тій же стандартній життєвій траєкторії: виховані в малих сім'ях, вони йшли в потоці через школи фабричного типа, а потім поступали на службу в крупну корпорацію, приватну або державну. На кожному етапі життєвого шляху людина знаходиться під контролем одного з головних інститутів Другої хвилі». Індустріалізація, впровадження нових технологій, вдосконалення енергетичної бази створили умови для масового виробництва, яке викликало до життя нову систему розподілу. Якщо в суспільствах Першої хвилі превалював розподіл товарів, виготовлених на замовлення, то тепер наступила епоха масового розподілу і масової торгівлі. Поступово всі сфери життя підкоряються виробничо-ринковим інтересам. Всі соціальні інститути (урядові установи, школи, лікарні тощо) набувають рис фабричності — розподіл праці, ієрархічна структура і знеособленість. Звертаючись до «інфосфери» Тоффлер простежує основні принципи фабричного виробництва і в засобах масової інформації, які штампують однакові повідомлення, точно так, як і фабрика штампує один і той

же товар. Причому, без системи інформаційного обслуговування індустріальна цивілізація не змогла б оформитися і надійно функціонувати. Таким чином, виросла добре розроблена інфосфера — комунікаційні канали, через які індивідуальні і масові повідомлення можуть розподілятися так само ефективно, як товари і сировина. У своїй книзі Е. Тоффлер детально аналізує систему з шести провідних принципів, що діють у всіх країнах Другої хвилі: стандартизація, спеціалізація, синхронізація, концентрація, максимізація і централізація. Причому він відзначає, що ці принципи як певна програма Другої хвилі можуть бути застосовані як до капіталістичного, так і до соціалістичного крила індустріального суспільства, оскільки вони неминуче виросли з одного і того ж базового розриву між виробником і споживачем, а також завдяки всезростаючій ролі ринку. Ці ж принципи, підсилюючи один одного, створили найкрупніші, жорсткіші і могутніші бюрократичні організації, еліти і супереліти Другої хвилі. В кінці-кінців, стверджує Е. Тоффлер, настає глибока криза принципів і структур Другої хвилі і їй на зміну піднімається Третя хвиля, що несе нові погляди на світ і нові науково-технологічні досягнення у сфері інформатики, електроніки, молекулярної біології, які дозволяють вийти за межі обмежених життєвих і філософських концепцій індустріального періоду і створюють умови для усунення його головної суперечності — між виробництвом і споживанням. На думку Тоффлера, точкою повороту можна вважати 1955 рік, коли в США вперше кількість «білих комерційців» і працівників сфери обслуговування стала перевищувати кількість «синіх комерційців». Це було десятиліття, коли почалося широке впровадження комп'ютерів і нових технологій, доступних населенню. Цивілізація Третьої хвилі, на думку Тоффлера, суперечить старій традиційній індустріальній цивілізації, оскільки є одночасно і високотехнологічною, і антиіндустріальною. Вона тягне з собою новий лад життя, заснований на поновлюваних джерелах енергії, на методах виробництва, що виключають фабричні складальні конвеєри, на новій ненуклеарній сім'ї, на новій виробничій структурі, яку Тоффлер назвав «електронним котеджем», на радикально змінених школах і

об'єднаннях майбутнього. Виникаюча цивілізація веде нас за межі стандартизації, синхронізації і централізації. Нова цивілізація, на думку Тоффлера, перекидатиме бюрократію, зменшуватиме роль національної держави, сприятиме зростанню напівавтономних економік для постімперіалістичного світу. Розвиток комп'ютерної техніки і засобів зв'язку призведе, на його думку, до зміни структури зайнятості, а в поєднанні з інтелектуалізацією праці, що посилюється, до появи так званих «електронних котеджів», які дозволять перенести роботу з офісу в житло працівника. Скорочення транспортних витрат, витрат на забезпечення централізованих робочих місць, впровадження «електронних котеджів» приведе до зміцнення сім'ї і підсилить тенденції до відродження привабливості малих міст і сільського життя. Боротьба за «електронний котедж», передбачає Е. Тоффлер, очевидно, об'єднає не тільки технологів і корпорації, які прагнуть використовувати нові технічні можливості, але й широкий спектр інших сил — захисників навколишнього середовища, реформаторів праці в новому стилі, широку коаліцію організацій, від консервативних церков до радикальних феміністок, і основних політичних груп — на підтримку того, що може розглядатися як нове, більш прийнятне майбутнє сім'ї¹. Крім суто технологічних моментів, Е. Тоффлер відзначає тенденції створення нового інтелектуального середовища, заснованого на комп'ютерних мережах. Паралельно з процесом зменшення розмірів комп'ютерів (великі ЕОМ, міні-, МІКРО-ЕВМ, персональні домашні комп'ютери), збільшення їх продуктивності, стрімким падінням їх вартості відбувається широке розповсюдження самих різноманітних додатків, що наближають комп'ютер до безпосереднього користувача, аж до домогосподарок. Ці процеси викликали до життя послуги з доступу до різних інформаційних масивів, освітніх програм і послуг. У своїй концепції Тоффлер приділяє особливу увагу тенденціям демасифікації виробництва. На його думку, якісні зміни в техносфері й інфосфері з'єдналися, принципово змінивши спосіб виробництва. Система виробництва поступово рухається від традиційного масового виготовлення до

складної суміші масової і вже не масової продукції. Кінцева мета цього процесу — це виготовлення виробів тільки на замовлення, яке здійснюється в результаті автоматизованого безперервного процесу під все зростаючим прямим контролем замовника. Ці зміни безпосередньо пов'язані з принциповою революцією, яка відбувається в сучасному офісі. Показуючи тенденції впровадження комп'ютерних технологій в повсякденну адміністративну роботу, Тоффлер наводить приклади реалізації перших демонстраційних електронних офісів і систем передачі комп'ютерних даних. Подвійна революція в секторі «білих комірців» і в промисловості призведе, на думку Тоффлера, до абсолютно нового способу виробництва, який впливатиме не тільки на рівень зайнятості або структуру індустрії, але також і на розподіл політичної й економічної влади, на число робочих місць, міжнародний розподіл праці, роль жінки в економіці, природу праці і змінить навіть поняття «місце роботи». Зменшення кількості робочих місць, пов'язаних з виробництвом матеріальних виробів призведе до зростання обсягів роботи, яка, при правильній схемі телекомунікацій і іншому устаткуванні, може бути виконана де завгодно, зокрема у власній вітальні. Сьогодні ми не знаємо, обережно відзначав Тоффлер, чи стане «електронний котедж» насправді нормою майбутнього. Проте, слід усвідомити, що якщо навіть 10–20% робочої сили, як визначено зараз, повинні будуть зробити це історичне переміщення за наступні 20–30 років, вся наша економіка, наші міста, наша екологія, структура нашої сім'ї, наші цінності і навіть наша політика змінюватися майже до невпізнання¹. У наш час, як ми вже можемо підтвердити, що деякі тенденції, відзначені Е. Тоффлером, зберегли свою силу і розвиваються в напрямі, що передбачається ним.

З нашої точки зору, ніякої принципової зміни соціально-економічних відносин між людьми в сучасних західних суспільствах не відбувається. Як і раніше зберігається той тип цих відносин, який був вироблений при переході від аграрно-натурального суспільства до індустріально-ринкового. Хоча, в технічній організації сучасного виробництва і споживання сьогодні

відбуваються дійсно революційні зміни. Тому інформаційне суспільство, з нашої точки зору, слід розглядати як сучасну стадію індустріально-капіталістичного суспільства (або як постіндустріально-капіталістичного), але не як принципово нову суспільно-економічну формацію. Як справедливо зазначають провідні вітчизняні дослідники, для країн, подібних до нинішньої України, яка все ще перебуває у стані цивілізаційної невизначеності, інформаційне суспільство, на жаль, багато в чому залишається радше популярним гаслом із лексики європейських декларацій, аніж реальною практикою. Водночас очевидно, що і в Україні відбувається інтенсивна інформатизація більшості сфер людського життя та діяльності, а це є запорукою того, що новітні інформаційні технології невдовзі стануть визначальними чинниками соціально-економічного та інтелектуально-духовного розвитку українського соціуму¹

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Україна має власну історію розвитку базових засад інформаційного суспільства: діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики; формування на початку 90-х років минулого століття концепції та програми інформатизації; створення різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій (далі - ІКТ) і загальнодержавних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення.

Основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ можливостей створювати інформацію і знання, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізовуючи свій

потенціал, підвищуючи якість свого життя і сприяючи сталому розвитку країни на основі цілей і принципів, проголошених Організацією Об'єднаних Націй, [Декларації принципів](#) та Плану дій, напрацьованих на Всесвітніх зустрічах на вищому рівні з питань інформаційного суспільства (Женева, грудень 2003 року; Туніс, листопад 2005 року) та [Постанови Верховної Ради України від 1 грудня 2005 року "Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні"](#).

Основні засади є концептуальною основою для розробки завдань щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.

1. Основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні:

прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема в економіку України і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості;

розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою;

державна підтримка нових "електронних" секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо);

створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;

збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування;

державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;

використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами;

досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику "інформаційної нерівності";

вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин;

покращення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ.

2. Досягнення зазначених цілей дасть змогу:

підвищити національну конкурентоспроможність за рахунок розвитку людського потенціалу, насамперед у високоінтелектуальних сферах праці, а також розширити експортний потенціал ІКТ-індустрії України;

поліпшити життєвий рівень населення завдяки економічному зростанню, забезпеченню прав і свобод людини, наданню рівного якісного доступу до інформації, освіти, послуг закладів охорони здоров'я та адміністративних послуг органів державної влади та органів місцевого самоврядування, створенню нових робочих місць і розширенню можливостей щодо працевлаштування населення, забезпеченню соціального захисту вразливих верств населення, зокрема людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації;

сприяти становленню відкритого демократичного суспільства, яке гарантуватиме дотримання конституційних прав громадян щодо участі у

суспільному житті, прийнятті відповідних рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

3. Основними напрямками розвитку інформаційного суспільства в Україні визначити:

формування та впровадження правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, технологічних, методичних умов розвитку інформаційного суспільства в Україні з урахуванням світових тенденцій;

всебічний розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури на засадах сприяння вітчизняному виробництву новітніх ІКТ та інформаційно-телекомунікаційних систем, подолання технічної і технологічної залежності від зарубіжних виробників;

забезпечення вільного доступу населення до телекомунікаційних послуг, зокрема до мережі Інтернет, ІКТ та інформаційних ресурсів;

збільшення різноманітності та кількості послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою ІКТ;

створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів на основі врахування національних, світоглядних, політичних, економічних, культурних та інших аспектів розвитку України;

надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки;

створення умов для забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності усіх верств населення, створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ для формування широкого попиту на такі технології в усіх сферах життя суспільства;

забезпечення участі громадськості в побудові інформаційного суспільства, забезпечення конституційних прав людини, суспільства та держави в інформаційній сфері;

розробку та впровадження системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні з внесенням відповідних змін у систему державних

статистичних спостережень з узгодженням їх з міжнародними стандартами і методологією та щорічним їх оприлюдненням.

Запровадження засад взаємодії учасників побудови інформаційного суспільства передбачає, що це суспільство розбудовується за умови співпраці і солідарності громадян, приватного сектору економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відповідних об'єднань громадян, коли:

органи державної влади визначають пріоритети розвитку, забезпечують їх досягнення і всебічну підтримку, координують та стимулюють виконання завдань, формують законодавчу базу і контролюють її виконання всіма учасниками побудови інформаційного суспільства;

приватний сектор економіки, здебільшого, забезпечує впровадження та використання ІКТ у всіх сферах життя, вдосконалює інформаційну інфраструктуру, надає інформаційні та комунікаційні послуги тощо;

об'єднання громадян взаємодіють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування і приватним сектором економіки у питаннях забезпечення справедливого та рівного доступу до інформаційних і комунікаційних послуг, формують громадську думку щодо пріоритетів та перспектив розвитку інформаційного суспільства;

держава, приватний сектор економіки та об'єднання громадян сприяють встановленню і розширенню взаємовигідних відносин з міжнародними організаціями, в тому числі з міжнародними фінансовими установами, які відіграють провідну роль у розвитку інформаційного суспільства та оцінці прогресу в цій сфері.

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, забезпеченню

створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки. Така політика передбачає:

1. Перехід до пріоритетного науково-технічного та інноваційного розвитку

Пріоритетність науково-технічного та інноваційного розвитку України потребує зокрема:

впровадження ІКТ в усі сфери життєдіяльності суспільства та держави;

координації та консолідації зусиль держави, бізнесу і суспільства щодо реалізації Основних засад та завдань з розвитку інформаційного суспільства в Україні;

узгодженості загальнодержавних, галузевих, регіональних програм та бізнес-проектів у сфері розвитку і використання ІКТ;

удосконалення координації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо створення елементів інформаційної інфраструктури, зокрема при побудові корпоративних інформаційно-аналітичних систем;

створення електронних інформаційних ресурсів, які повинні використовуватися в інформаційному обміні;

впровадження механізмів надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет;

усвідомлення змісту політики розвитку та становлення інформаційного суспільства в Україні керівниками громадських організацій, підприємств, установ і організацій усіх форм власності та різного підпорядкування, органів державної влади, органів місцевого самоврядування всіх рівнів;

підвищення ролі генерального державного замовника Національної програми інформатизації; вдосконалення механізму формування і виконання

цієї програми, збільшення її фінансування з включенням до складу зазначеної програми всіх проектів інформатизації, які фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України;

надання державної підтримки та стимулювання впровадження ІКТ в освіту, науку, бізнес, виробництво, ринок цінних паперів, біржі (товарні, сільськогосподарські та інші) тощо;

залучення до формування національної політики та розв'язання проблем розвитку інформаційного суспільства широкого кола фахівців із відповідних сфер (науковців, керівників, виробників, економістів, маркетологів, соціологів, викладачів тощо) і громадськості;

спрямування зусиль органів державної влади на формування сприятливих умов для впровадження та використання ІКТ, визначення їх у програмах розвитку України;

пропагування переваг побудови інформаційного суспільства - від використання можливостей ІКТ вразливими верствами населення, зокрема малозабезпеченими, людьми, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, до створення новітніх знань та конкурентоспроможних технологій;

включення основних питань з розвитку інформаційного суспільства в Україні до програм діяльності Кабінету Міністрів України, державних програм економічного і соціального розвитку України.

2. Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства

З метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства. Підготовка законопроектів повинна відбуватися з проведенням їх громадських обговорень.

При створенні інформаційного законодавства слід керуватися загальними принципами [Конституції України](#), а також базуватися на принципах свободи створення, отримання, використання та розповсюдження інформації; об'єктивності, достовірності, повноти і точності інформації; гармонізації

інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; обов'язковості публікації інформації, яка має важливе суспільне значення; обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону; мінімізації негативного інформаційного впливу та негативних наслідків функціонування ІКТ; недопущення незаконного розповсюдження, використання і порушення цілісності інформації; гармонізації інформаційного законодавства та всієї системи вітчизняного законодавства.

З метою реалізації зазначених принципів необхідно підготувати та прийняти Інформаційний кодекс України, включивши до нього розділи, зокрема про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо.

Підготувати та внести зміни до законодавства з питань інформатизації, зокрема з урахуванням вимог щодо: надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет; запровадження електронного документообігу та електронного цифрового підпису, дистанційного навчання, телемедицини, електронних платіжних систем, електронного бізнесу, електронних бірж, аукціонів і депозитаріїв.

3. Формування сприятливих економічних умов розвитку інформаційного суспільства

З урахуванням тенденцій розвитку світової економіки, які визначаються зростанням впливу ІКТ, поступовим переходом розвинутих країн від індустріальної економіки до економіки знань, основними макроекономічними завданнями у процесі розвитку інформаційного суспільства визначити:

підвищення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення сталого економічного зростання держави та матеріального добробуту її громадян за рахунок впровадження ІКТ;

забезпечення підвищення вкладу в економічне зростання держави підприємств, що провадять діяльність у сфері інформатизації, і галузей, які широко використовують ІКТ, шляхом формування збалансованої регуляторної та, зокрема, податкової політики;

сприяння підприємницькій діяльності у сфері ІКТ за рахунок формування системи адміністративних, правових і економічних механізмів, які стимулюватимуть попит на інформаційну продукцію, залучення інвестицій в ІКТ, розвитку конкуренції, просування вітчизняної продукції на міжнародний ринок.

Розглянути можливість:

включення вартості засобів ІКТ, придбаних для особистого користування, до складу податкового кредиту при нарахуванні податку на доходи фізичних осіб;

включення витрат, спрямованих підприємствами та організаціями на фінансування відповідних навчальних закладів та ІКТ-орієнтованих підрозділів з навчання та підвищення кваліфікації працівників сфери ІКТ, до складу валових витрат;

розробки та впровадження стимулів для підприємств, що провадять діяльність у сфері інформатизації;

створення бізнес-інкубаторів, технопарків, центрів високих інформаційних технологій та інших інноваційних структур та підтримки їх діяльності.

4. Розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури

Загальнодоступна інформаційна інфраструктура держави формується шляхом:

розвитку національної, галузевих і регіональних інформаційних систем, мереж та електронних ресурсів, інформаційно-аналітичних систем органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

створення вітчизняними виробниками на основі фундаментальних і прикладних досліджень новітніх конкурентоспроможних ІКТ, засобів інформатизації та комп'ютерних програм, зокрема з відкритими кодами;

прискорення робіт, пов'язаних з розробкою, створенням та застосуванням суперкомп'ютерних систем, зокрема комп'ютерної інфраструктури на основі GRID та інших перспективних технологій;

активізації впровадження систем електронних розрахунків за придбані товари, виконані роботи та надані послуги;

створення в електронній формі архівних, бібліотечних, музейних фондів та інших фондів закладів культури, формування відповідних інформаційно-бібліотечних та інформаційно-пошукових систем з історії, культури, народної творчості, сучасного мистецтва України тощо;

виконання зобов'язань щодо міжнародного співробітництва, спрямованого на розвиток інформаційної інфраструктури та забезпечення розширення участі України у відповідних міжнародних ініціативах.

5. Забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та інформаційних ресурсів

Повсюдний доступ до телекомунікаційних послуг та інформаційних ресурсів передбачає:

створення в усіх населених пунктах України можливостей для доступу до мережі Інтернет, у тому числі шляхом розбудови мережі пунктів колективного доступу;

прискорення проведення конверсії радіочастотного ресурсу на користь цивільних користувачів;

визначення стратегії розвитку універсальних телекомунікаційних послуг, розгляду доцільності створення фонду універсальних послуг для забезпечення доступу малозабезпечених верств населення до цих послуг, розроблення

юридичного та фінансово-економічного механізму функціонування зазначеного фонду;

визначення найбільш сприятливих технічних, організаційних, економічних і комерційних умов взаємопідключення телекомунікаційних мереж різних операторів.

6. Сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг

З метою збільшення різноманітності та кількості електронних послуг необхідно:

визначити статус і перелік обов'язкових електронних послуг, які повинні надаватися органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам, забезпечити реалізацію принципу "єдиного вікна";

вжити додаткових заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для надання послуг із застосуванням ІКТ зокрема особам, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;

подолати відставання у впровадженні сучасних ІКТ суб'єктами господарювання, зокрема у виробництві, використанні технологій електронної комерції;

сприяти діяльності існуючих та появі нових національних компаній - інтеграторів, розробників програмно-апаратних комплексів у сфері електронної комерції, опрацьовувати економічні механізми стимулювання переходу до цих технологій суб'єктам середнього і малого підприємництва;

прискорити впровадження ІКТ в аграрному секторі економіки України, передбачивши надання широкої номенклатури електронних послуг населенню сільської місцевості;

стимулювати створення мережі навчальних центрів, курсів з вивчення особливостей електронної комерції, з перепідготовки керівників, фахівців різних сфер діяльності для роботи в нових умовах;

підвищити ефективність та прозорість державних закупівель, передбачивши інтенсифікацію впровадження системи електронних закупівель, впровадити заходи щодо створення галузевих вертикальних Інтернет-порталів;

забезпечити підготовку нормативно-правових актів щодо використання фізичними та юридичними особами платіжних карток з метою поширення безготівкових розрахунків в Україні та розвитку національної системи масових електронних платежів.

7. Забезпечення створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів

При створенні загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів забезпечити:

зменшення нерівності в доступі до інформаційних ресурсів, насамперед осіб, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, малозабезпечених верств населення, селян;

гідну інформаційну ідентифікацію України у глобальному Інтернет-просторі;

генерування національних інформаційних ресурсів в економічній, науково-технічній, соціальній, національно-культурній сферах, охороні довкілля тощо, звернувши особливу увагу на організацію української лінгвістичної системи та українського лінгвістичного порталу в мережі Інтернет;

відповідність електронних інформаційних ресурсів стандартам і технічним регламентам, загальнодержавним, галузевим та локальним класифікаторам і довідникам;

створення системи центрів даних, що надають послуги з їх зберігання і захисту, створення віртуальних серверів, веб-хостингу тощо;

сприяння демократичним перетворенням у суспільстві шляхом забезпечення доступу населення до інформаційних ресурсів і систем надання інформаційних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування із застосуванням мережі Інтернет, зокрема шляхом

оприлюднення проектів відповідних нормативно-правових актів, впровадження нових форм взаємодії з громадськістю з використанням ІКТ (стосовно опитувань, консультацій, громадських експертиз тощо);

створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури, електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках та музеях, науково-дослідних установах з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечити вільний доступ до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України;

збереження в електронному вигляді рідкісних даних, що зберігаються на носіях, які можуть зіпсуватися чи зруйнуватися, із визначенням умов їхнього збереження;

визначення юридичного статусу засобів масової інформації, що створюють виключно електронні інформаційні ресурси;

формування сприятливих умов співпраці держави та приватного сектору економіки при створенні загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів.

8. Підготовка людини для роботи в інформаційному суспільстві

Однією з головних умов успішної реалізації Основних засад є забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки людини для роботи в інформаційному суспільстві. Для цього необхідно:

розвивати національний науково-освітній простір, який ґрунтуватиметься на об'єднанні різних національних багатоцільових інформаційно-комунікаційних систем;

розробити методологічне забезпечення використання комп'ютерних мультимедійних технологій при викладанні шкільних предметів та дисциплін, врахування в системах навчання студентів педагогічних вищих навчальних закладів і перепідготовки вчителів особливостей роботи з ІКТ;

забезпечити пріоритетність підготовки фахівців з ІКТ;

вдосконалити навчальні плани, відкрити нові спеціальності з новітніх ІКТ, втілити принцип "освіта протягом усього життя";

створити системи дистанційного навчання та забезпечити на їх основі ефективне впровадження і використання ІКТ на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання;

забезпечити на відповідному рівні навчальні заклади та наукові установи сучасними економічними та ефективними засобами ІКТ і необхідними інформаційними ресурсами;

забезпечити вільний доступ до засобів ІКТ та інформаційних ресурсів, особливо у сільській місцевості та важкодоступних населених пунктах;

підвищити на засадах співпраці приватного сектору економіки та органів місцевого самоврядування комп'ютерну грамотність населення, зокрема пенсіонерів, малозабезпечених, людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селян;

забезпечити розвиток національної науково-освітньої інформаційної мережі та інформаційних ресурсів за головними галузями знань, її приєднання, зокрема, до європейських науково-освітніх мереж.

9. Створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ

Розвиток інформаційного суспільства потребує створення відповідної системи мотивації населення щодо впровадження та використання ІКТ. З цією метою необхідно:

забезпечити комп'ютерну та інформаційну грамотність як основу розбудови інформаційного суспільства та сприяння розвитку людського потенціалу, звернувши особливу увагу на організацію допомоги пенсіонерам, малозабезпеченим, людям, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селянам;

розробити систему адміністративних, правових та економічних механізмів, які стимулюють попит на інформаційну продукцію;

сприяти підвищенню рівня життя кожної людини за рахунок використання ІКТ, зокрема суттєвого розширення номенклатури надання

відповідних електронних послуг населенню; проводити дослідження щодо можливостей ІКТ для поліпшення якості життя людей;

поліпшити рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності державних службовців, проводити їх періодичну атестацію і заохочувати працівників, які активно використовують ІКТ у професійній діяльності;

постійно вивчати та оприлюднювати результати використання інформації та ІКТ у повсякденному житті людини, що дасть змогу своєчасно приймати певні політичні рішення, вносити необхідні корективи до відповідних стратегій і програм розвитку, зокрема - Основних засад.

10. Наука та культура в інформаційному суспільстві

Особливу увагу в розбудові інформаційного суспільства необхідно приділити випереджальному розвитку фундаментальних і прикладних досліджень та наукоємних технологій, розвитку вітчизняної індустрії програмування, інфраструктури виробництва ІКТ.

З метою підвищення ефективності науки та культури в інформаційному суспільстві вважати пріоритетними:

проведення фундаментальних та прикладних досліджень з питань розвитку інформаційного суспільства;

збереження і розвиток культурної, мовної, конфесійної різноманітності та культурних надбань в межах інформаційного суспільства, що задекларовано у відповідних документах ООН, зокрема в Загальній декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття;

запровадження ІКТ у бібліотеках, архівах, музеях та інших закладах культури, що сприятиме забезпеченню повного і постійного доступу населення до надбань культури, писемності, традицій та звичаїв усіх корінних народів і національних меншин України;

переведення в електронну форму національних надбань у сфері культури та мистецтва;

залучення можливостей вітчизняних програмістів для розроблення і поширення програмного забезпечення із застосуванням української мови, мов

національних меншин України для більш повного залучення до використання ІКТ різних верств населення, зокрема пенсіонерів, малозабезпечених, людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селян.

11. Охорона здоров'я в інформаційному суспільстві

Залучення ІКТ для поліпшення демографічної ситуації, збереження і зміцнення здоров'я населення, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості та прав громадян на охорону здоров'я є одним з пріоритетних завдань для України.

Впровадження ІКТ у сферу охорони здоров'я потребує:

заохочення до спільних дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фахівців галузі охорони здоров'я, представників приватного сектору економіки із залученням міжнародних організацій з метою створення надійних, високоякісних і доступних систем телемедицини, масових електронних медичних та оздоровчих засобів для домашнього користування;

підвищення організаційного і технологічного рівня розвитку ІКТ в охороні здоров'я, забезпечення готовності медичних працівників для роботи з ними;

розширення можливостей надання сучасних медичних послуг, яке має відбуватися за умови нормативно-правового та методологічного визначення послуг телемедицини;

забезпечення доступу до світових медичних знань та актуальних на місцевому рівні інформаційних ресурсів з метою підвищення ефективного виконання державних дослідницьких і профілактичних програм з охорони здоров'я (охорони здоров'я чоловіків і жінок), зокрема щодо репродуктивного здоров'я, інфекційних захворювань (СНІД, малярія, туберкульоз тощо);

розроблення стандартів обміну медичними даними за умови забезпечення недоторканності приватного життя.

12. Охорона навколишнього природного середовища

Сучасний розвиток суспільства, попри всі здобутки цивілізації, поставив світ, у тому числі й Україну, перед фактом критичного зменшення (вичерпання)

природних ресурсів, а також забруднення навколишнього природного середовища. Тому питання охорони довкілля набувають для людства дедалі вагомішого і важливішого значення.

Виконання поставлених завдань може бути забезпечено шляхом:

розвитку співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з представниками громадськості, приватного сектору економіки, міжнародних екологічних організацій, вдосконалення системи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та стабільного використання природних ресурсів за рахунок впровадження ІКТ;

розширення доступу громадськості до екологічної інформації, своєчасного інформування про результати регіонального екологічного аудиту та екологічного моніторингу, прийняття рішень щодо екологічних проблем і врахування інтересів громадськості при їхньому вирішенні.

13. Інформаційна безпека в інформаційному суспільстві

За умов швидкого розвитку глобального інформаційного суспільства, широкого використання ІКТ у всіх сферах життя особливого значення набувають проблеми інформаційної безпеки.

Інформаційна безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

Вирішення проблеми інформаційної безпеки має здійснюватися шляхом:

створення повнофункціональної інформаційної інфраструктури держави та забезпечення захисту її критичних елементів;

підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання

таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань;

вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері;

розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку як сучасної захищеної транспортної основи, здатної інтегрувати територіально розподілені інформаційні системи, в яких обробляється конфіденційна інформація.

Організаційно-правові основи розвитку інформаційного суспільства в Україні включають: інституційне, організаційне та ресурсне забезпечення; відповідні об'єднання громадян; механізми інтеграції України у світовий інформаційний простір та механізми реалізації Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки.

1. Інституційне, організаційне та ресурсне забезпечення розвитку інформаційного суспільства

Виконання головної мети побудови інформаційного суспільства потребує:

максимального сприяння зростанню громадської активності, розкриттю і продуктивному використанню потенціалу кожної людини;

постійного вдосконалення системи організаційно-правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства;

концентрації ресурсів держави на пріоритетних завданнях розвитку інформаційного суспільства;

організаційно-правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства на державних і громадських засадах;

створення з урахуванням міжнародного досвіду сприятливих регуляторних режимів для розвитку ІКТ, у тому числі створення програмного забезпечення.

2. Об'єднання громадян

Основним елементом громадянського суспільства виступає людина, інтереси та потреби якої виражаються через відповідні об'єднання громадян, такі як політичні партії, професійні об'єднання, асоціації, творчі спілки тощо.

Розвиток інформаційного суспільства повинен здійснюватися через:

участь відповідних об'єднань громадян у підготовці рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань інформаційного суспільства і контролю за їх виконанням;

організацію постійних зустрічей, "круглих столів", відеоконференцій з вищими посадовими особами держави, лідерами політичних партій для обговорення і розв'язання питань розвитку інформаційного суспільства України;

створення умов для забезпечення незалежності та плюралізму засобів масової інформації, а також їх залучення до обговорення проблем розвитку інформаційного суспільства.

3. Інтеграція України у глобальний інформаційний простір

Для забезпечення реалізації Основних засад визначальне значення має політика міжнародної співпраці України та її участь у розвитку глобального інформаційного суспільства. Ця співпраця має здійснюватися з метою узгодження стратегій розвитку інформаційного суспільства, сприяння в реалізації універсального підходу до спільних дій, зменшення цифрової та інформаційної нерівності.

Для вирішення зазначених завдань необхідно:

розширити співпрацю з провідними міжнародними організаціями з розвитку інформаційного суспільства в рамках міжнародних договорів України щодо науково-технічного співробітництва та міжнародної технічної допомоги;

забезпечити інтеграцію освіти, науки і культури України в глобальний культурний, освітній, науково-технічний інформаційний простір;

реалізувати в рамках міжнародних договорів України спільні проекти, які забезпечують інтеграцію України в глобальний інформаційний простір;

сприяти розвитку партнерських відносин між державним і приватним секторами економіки в контексті розбудови інформаційного суспільства відповідно до [Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй](#).

4. Механізми реалізації Основних засад

Основні засади передбачається реалізувати через такі основні механізми:

планування соціально-економічного розвитку України з урахуванням потреб розвитку інформаційного суспільства із зазначенням очікуваних результатів такого розвитку; розробка та прийняття відповідних державних програм для забезпечення завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні;

забезпечення громадської дискусії щодо засад формування інформаційного суспільства в Україні з метою доведення до населення прагнень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приватного сектору економіки, об'єднань громадян щодо розвитку інформаційного суспільства як визначального чинника економічного і суспільного розвитку;

активна міжнародна співпраця з питань інформаційного суспільства;

гармонійне поєднання можливостей органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приватного сектору економіки;

фінансування загальнодержавних програм, державних цільових програм з впровадження ІКТ, соціально важливих проектів, таких як забезпечення доступу до ІКТ у сільській місцевості, а також у важкодоступних районах;

координація розробки та реалізації загальнодержавних програм, державних цільових програм та бізнес-проектів з метою зменшення інвестиційних ризиків, зниження операційних витрат;

сприяння діяльності спеціалізованих бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів, центрів високих інформаційних технологій та інших інноваційних структур з ІКТ.

Впровадження Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки дасть можливість забезпечити позитивні зміни в

життєдіяльності суспільства і людини, а саме: збільшити рівень захисту прав і свобод людини та її добробуту, активізувати участь громадян в управлінні державою, сприяти розвитку демократії; підвищити конкурентоспроможність України, ефективність державного управління, продуктивність праці у всіх сферах економіки, рівень інформаційної безпеки людини, суспільства, держави, ступінь розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, зокрема українського сегменту Інтернету; забезпечити перехід економіки до моделі науково-технічного та інноваційного розвитку, збільшити частку наукоємної продукції, сприяти якості та доступності послуг освіти, науки, культури, охорони здоров'я за рахунок впровадження ІКТ; розширити можливості людини отримувати доступ до національних та світових інформаційних електронних ресурсів; створити нові робочі місця, поліпшити умови роботи і життя людини; поглибити запровадження нормативно-правових засад інформаційного суспільства.